

Sisäministeriö

Asia: Työryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Puolustusvoimien virka-avusta poliisille sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: SMDno-2018-365, SM lausuntopyyntö 06.11.2020

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry:n (SPJL) lausunto:

Eduskunnan hallintovaliokunta on mietinnössään sisäisen turvallisuuden selonteossa todennut turvallisuustilanteen heikentyneen edelleen selonteon (2016) laatimisen jälkeen. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan 2020 tekemän tutkimuksen mukaan kyselyyn vastanneiden huolestuneisuuden tunne on vähentynyt verrattuna aikaisempaan. Vastaajat kokevat uhkiin varautumisen parantuneen. Huolta aiheuttavat erityisesti kansainvälinen terrorismi, turvapaikkaa hakevien määrän kasvu, joukkotuhoaseet, kansainvälinen rikollisuus ja ilmastonmuutos. Turvallisuustilanne muuttuu todella nopeasti ja turvallisuudentunteeseen vaikuttavat yksittäisetkin teot.

Selvää on, että poliisi ei yksin vastaa kaikkien näiden uhkien torjunnasta, vaan se tarvitsee tähän virka-apua toisilta toimijoilta. Mutta yhtä selvää on, että poliisin resurssipulaa ei voida korvata muiden viranomaisten toimilla. Samaan aikaan kun huolestuneisuus asioihin on vähentynyt, koetaan tulevaisuus entistä turvattomampana. Turvallisuustunteen parantamiseksi tarvitsee viranomaisten tehdä kattavaa yhteistyötä riittäville resursseilla.

SPJL kannattaa virkamiestyöryhmän mietintöön sisältyvää luonnosta hallituksen esitykseksi laiksi Puolustusvoimien virka-avusta poliisille sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Kuten esityksessä todetaan, voimassa oleva virka-apulainsäädäntö ei enää vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia ja on muutoinkin lakiteknisesti vanhentunut, epä johdonmukainen sekä tulkinnanvarainen.

Virka-apu tehtävät

Virka-apulaissa määritellään tarkasti millaisiin tehtäviin poliisi voi saada Puolustusvoimien virka-apua. Tapaukset ovat yleisesti tarkastellen liittyneet tehtäviin, joissa tarvitaan paljon henkilötyövoimaa esim. alueen eristäminen tai etsintä. Poliisihallitus arvioi usein apua saadun myös kaluston muodossa esim. panssariajoneuvot ja pimeänäkölaitteet. Poliisin suorituskyky

tulisi kuitenkin rakentaa sellaiseksi, että tehtävillä tarvittava operatiivinen kalusto löytyisi suurimmilta osin poliisilta itseltään.

Keskeiset ehdotukset

Esitetyt muutokset koskevatkin erittäin poikkeuksellisia tilanteita, joissa poliisin tulee voida toimia mahdollisimman tehokkaasti ja varhaisessa vaiheessa. Lainsäädännön tulee vastata poliisin toiminnallisia tarpeita. Teon mahdollinen motiivi ei siten voi olla toiminnan este. Virka-avun pyytämisen ja sen antamisesta päättämisen tulee perustua teon vaikutusten arvioon.

Puolustusvoimilta virka-apuna saataessa ns. armeijatason voimankäyttövälineitä, tulee virka-aputilannetta johtavalta poliisimieheltä edellyttää perehtyneisyyttä Puolustusvoimien voimankäyttövälineisiin ja toimintatapoihin. Vaatimus on oikeusturvan kannalta oikeasuuntainen ja sitä tulee kehittää niin, että virka-apuna pyydetessä poliisin voimankäyttövälineistöä tehokkaampaa välineistöä, olisi tätä varten olemassa lisenssi.

Lisenssi tulisi kytkeä osaksi kenttä- ja yleisjohtajalisenssikoulutusta. Lisenssin suorittaneilla henkilöillä olisi ajanmukainen koulutus, josta voitaisiin todeta heidän ymmärtävän Puolustusvoimien toimintatavat ja voimankäyttövälineistön käytön periaatteet.

Myös Rajavartiolaitoksen kohdalla tulee huomioida mahdollisesti poliisitoimesta poikkeavat voimankäyttövälineet ja huomioida näiden suhteen riittävä koulutus ja perehdytys.

Koulutus tulee järjestää riittävällä laajuudella, koska päätöksentekokynnystä ollaan laskemassa valtioneuvostolta osittain Poliisihalliukselle, pääesikunnalle tai Rajavartiolaitoksen esikunnalle. Tämä varmasti nopeuttaa päätöksentekoprosessia tarkoituksenmukaisesti, mutta samalla se siirtää vastuuta alemmalle tasolle.

Taloudelliset vaikutukset

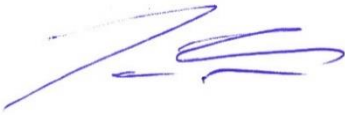
Virka-avun piiriin kuuluvien tehtävien laajentumisella ei arvioida olevan vaikutuksia talousarvioon ja joidenkin kustannusten arvioidaan olevan epäsuoria. Osa kustannuksista saattaa toteutua vasta virka-avun toteuduttua. Tässä yhteydessä tulee kuitenkin huomioida koulutuskustannukset. Riittävä koulutus- ja todelliset harjoitukset takaavat toimivan järjestelmän, joka kykenee suoriutumaan muuttuvasta tehtäväkentästä. Tarvittavan suorituskyvyn rakentaminen ja ylläpito maksaa, jolloin koulutus- ja harjoituskuluihin tulee varata riittävästi varoja, jottei koulutuksesta ja harjoittelusta tarvitse tinkiä.

Lopuksi

SPJL näkee lakiesityksen hyvänä kehitysaskelena vallitsevassa turvallisuustilanteessa. Lakiesityksen vaikuttavuutta ja toimintaympäristöä arvioitaessa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota eurooppalaiseen viitekehukseen. Euroopassa on tapahtunut lukuisia terroritekoja armeijatason aseistuksella. Suomessa ei näin ole vielä tapahtunut, mutta siihen on syytä varautua. Supon tekemässä Kansallisen turvallisuuden katsauksessa 2020 todetaan Suomessa olevan ryhmiä ja henkilöitä, joilla on kyky ja motivaatio toteuttaa terrori-isku.

Varautuminen on hyvä tehdä usealla tasolla, joista yksi on viranomaisten yhteistyön tekemisen helpottaminen lainsäädäntötasolla. Samaan aikaan on kuitenkin pidettävä huoli organisaatioiden itsenäisestä kyvystä vastata vaativiin tehtäviin. Poliisiorganisaation kalusto- ja henkilöstöresurssipulaa ei voida korvata toisen toimijan resursseilla pitkäjänteisesti.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry

Jonne Rinne
puheenjohtaja

Mika Nygård
järjestöpäällikkö

Suomen Poliisijärjestöjen Liittoon kuuluu runsaat 11 000 jäsentä poliisista, oikeusministeriön hallinnonalalta ja hätäkeskuslaitoksesta.